

О. М. Шуплат,
старший викладач кафедри банківських інвестицій,
ДВНЗ "Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана", м. Київ

ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТУРИЗМУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

O. Shuplat,
Lecturer, of Department of Investment Activity
of SHEE "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman"

FINANCE INVESTMENT OF ENTERPRISES OF TOURISM: THEORETICAL ASPECTS

Статтю присвячено проблемі фінансування інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму. Здійснено теоретичний аналіз дефініції "фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму" вітчизняними та іноземними науковцями та наведено власне визначення змісту цього поняття. Виокремлено особливості сфери туризму, які необхідно враховувати при дослідженні сутності поняття "фінансове забезпечення підприємств сфери туризму". Визначено стратегічну мету фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму. Досліджено його основні елементи: методи, джерела, форми фінансування та відповідні важелі впливу.

The article is devoted to the search for sources of financing investment in tourism enterprises. The theoretical analysis of the definition of "financial support for investment in tourism enterprises domestic and foreign scientists and are actually determining the content of the concept. Thesis there is determined the features of tourism that must be considered in the study of the essence of the concept of "financial support for tourism businesses." The strategic goal of providing financial investment business tourism. Studied its basic elements: methods, sources, forms of financing and related instruments of influence.

Ключові слова: сфера туризму, фінансове забезпечення, інвестиційна діяльність, основні елементи фінансового забезпечення сфери туризму, методи, джерела, форми фінансування, важелі та інструменти впливу.

Key words: tourism, financial support, investment, key elements of the financial security of tourism, methods, sources of funding forms, levers and instruments of influence.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сфера туризму в економіці країни виступає як джерело валютних надходжень, що сприяє збільшенню платіжного балансу і ВВП, диверсифікації економіки, забезпечення зайнятості, зростання прибутків, а отже підвищення рівня добробуту нації. Динамічний розвиток сфери туризму здійснює і мультиплікаційний ефект на інші галузі економіки, в яких активізується інвестиційна діяльність — зростають капітальні активи, створюються нові робочі місця, розширюється обіг коштів. В той же час, традиційні методи та підходи фінансового забезпечення не забезпечують ефективного і стійкого функціонування та розвитку сфери туризму.

В економічній літературі досить широко досліджені аспекти фінансового забезпечення. Проте немає єдиного методичного підходу, щодо його визначення. В Україні практично відсутні комплексні дослідження, присвячені фінансовому забезпеченню інвестиційної діяльності галузевого спрямування, зокрема сфери туризму.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Значну увагу фінансовому забезпеченню приділяють зарубіжні та вітчизняні вчені: В. Бочаров, О. Гривків-

вська, А. Ковальова, Ю. Куліченко, О. Леось, Т. Майорова, О. Москаль, В. Опарін, І. Петровська, А. Поручник, І. Рудченко та інші.

Актуальні питання галузевих особливостей фінансового забезпечення сфери туризму досліджували С. Захарчук, Я. Григор'єва, В. Гуменюк, І. Кравчук, А. Охріменко. Однак окремі аспекти цієї проблеми з'ясовано не повністю, в тому числі, більш детального дослідження потребують питання пов'язані з пошуком джерел та шляхів активізації фінансового забезпечення інвестиційної діяльності в сфері туризму. Це і зумовило вибір та підтверджує актуальність теми цієї статті.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Розглянути понятійну категорію "фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму" в сучасній економічній науці. Виокремити особливості сфери туризму, які необхідно враховувати при дослідженні сутності поняття "фінансове забезпечення підприємств сфери туризму". Визначити стратегічну мету фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму. Дослідити його основні еле-

менти: методи, джерела, форми фінансування та відповідні важелі та інструменти впливу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Інвестування сфери туризму є важливою умовою розвитку туристичних ринків, розширення їх можливостей і масштабів, поліпшенні якості послуг, що надаються.

Інвестиції відіграють важливу роль в управлінні розвитком туризму як у країні загалом, так і в регіонах. Обсяги інвестицій необхідно аналізувати і прогнозувати у процесі розробки заходів щодо формування матеріально-технічної бази туризму, схем розміщення і розвитку туристських об'єктів, податковому прогнозуванні, формуванні банків даних туристичних інвестиційних проєктів, проведенні заходів щодо стандартизації, сертифікації турпродукту, ліцензування туристської діяльності, при плануванні зайнятості і доходів населення, розвитку інфраструктури.

На макроекономічному рівні інвестиції формують основу майбутнього зростання, розвитку економіки. На мікрорівні, рівні підприємств сфери туризму, інвестиції сприяють розширенню спектру туристичних послуг, недопущенню надмірного морального і фізичного зносу основних фондів підприємств, підвищенню технічного рівня обслуговування туристів та якості й забезпечення конкурентоспроможності туристських послуг підприємств сфери туризму.

Сфера туризму є каталізатором економічного розвитку країни, оскільки здійснює стимулюючий вплив на розвиток галузей економіки (транспорт, зв'язок, виробництво товарів народного споживання та ін.).

Важливого значення набуває питання фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму.

Ряд науковців розглядають "фінансове забезпечення" як метод фінансового механізму, за допомогою якого формують і використовують фонди коштів: В. Гмиря, О. Третьякова. На їх переконання, належне фінансове забезпечення сприяє ефективності підприємницької діяльності, забезпечує високий рівень її розвитку та можливості переходу підприємств на нові умови ринкового функціонування шляхом ефективного формування, використання та розподілу фінансових ресурсів.

О. Кириленко, Н. Кравчук та С. Юрій вважають, що фінансове забезпечення покликане забезпечувати розподільчі та перерозподільні процеси з метою утворення доходів і фондів грошових коштів.

Фінансове забезпечення як процес розглядають ряд науковців І. Авраменко, М. Дем'яненко, Г. Киценко, В. Федосов. Вони стверджують, що фінансове забезпечення є процесом або діяльністю щодо акумуляції капіталу суб'єктами господарювання, його подальшого розподілу та цільового використання.

Традиційного підходу щодо фінансування діяльності суб'єктів дотримуються В. Оспіщев та В. Опарін, які визначають "фінансове забезпечення" як здійснення фінансової діяльності шляхом використання власних і притриманих до них коштів, позичених та залучених ресурсів.

Дехто з науковців розглядають фінансове забезпечення як сукупність складових елементів, наприклад, К. Дроботіна і В. Колосок у своєму визначенні доводять, що фінансове забезпечення — це сукупність конкретних форм та методів залучення та використання ресурсів [1, с. 6].

На увагу заслуговує дослідження О. Колодізева, який у своєму дисертаційному дослідженні виділяє п'ять науково-методичних підходів до розуміння сутності поняття "фінансове забезпечення" — ресурсний, витратний, структурний, функціональний, системний [2].

Ресурсного підходу дотримуються С. Тивончук та Я. Тивончук, які зазначають, що "фінансове забезпечення — це рівень забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами, який гарантує стабільний розвиток і зростання економіки, створення гарантій конкурентоспроможності підприємницької діяльності" [3, с. 62].

Системного підходу у тлумаченні фінансового забезпечення дотримується М. Забаштанський, О. Куцик та О. Юркевич, які стверджують, що фінансове забезпечення слід розглядати як економічну систему з властивою їй сукупністю ознак складових елементів. О. Юркевич, виділяє п'ять елементів: суб'єкт, об'єкт, джерела та методи фінансування [4, с. 7]. М. Забаштанський та О. Куцик виділяють декілька підсистем фінансового забезпечення: за рахунок власних фінансових ресурсів; позикових; сукупності власних та позикових; кредитування; інвестування; державна фінансова підтримка та венчурне фінансування, відповідно [5, с. 19; 6, с. 273].

Наукові узагальнення розгляду фінансового забезпечення через системний підхід дають змогу стверджувати, що його функціональне призначення реалізовується через відповідну систему конкретних заходів, в основі яких покладено послідовність дій, що реалізуються через сукупність спеціальних фінансово-кредитних форм, інструментів та важелів фінансового забезпечення. Крім того, системний підхід дає змогу визначити суть фінансового забезпечення, розглянути його особливості і специфіку на різних рівнях реалізації.

Українські вчені О. Грін, Л. Зятковська, О. Міщук та О. Петухова є прихильниками функціонального підходу тлумачення, де фінансове забезпечення розглядається як комплекс заходів, що реалізується для досягнення фінансових та не фінансових цілей підприємства.

О. Романенко дотримується витратного підходу, за яким фінансове забезпечення розглядається як покриття затрат за рахунок фінансових ресурсів.

Згідно структурного підходу, фінансове забезпечення є структурним елементом системи фінансування або фінансового механізму. Так, І. Параска [7, с. 129] зазначає, що фінансове забезпечення — це складова фінансового механізму промислового підприємства, покликана забезпечити розподільчі процеси з метою формування доходів і фондів підприємства.

Підсумовуючи проведені дослідження, можемо зробити висновок, що фінансове забезпечення, з одного боку, передбачає формування й використання фінансових ресурсів для задоволення потреб, регламентованих відповідними нормативними актами, які визначають способи їх мобілізації, розподілу та використання на всіх рівнях господарського управління. З іншого боку, воно здійснюється шляхом використання методів залучення ресурсів, які передбачають визначення потреби в ресурсах, встановлення доцільності й ефективності їх застосування.

Науковці активно досліджують й галузеві особливості фінансового забезпечення сфери туризму. Зокрема А. Охріменко [8, с. 400] виділяє його як систему взаємовідносин, що визначає принципи, джерела і форми фінансуван-

ня суб'єктів господарювання, діяльність яких спрямована на створення комплексного туристичного продукту та задоволення потреб населення у туристичних послугах. І. Кравчук [9, с. 167] зазначає що, фінансове забезпечення сфери туризму — це економічні відносини, пов'язані з формуванням фондів грошових коштів необхідних для здійснення їх виробничої діяльності зі створення туристичного продукту і комерційної діяльності з його реалізації.

Слід відмітити, що дослідники досить високо оцінюють ефективність фінансування сфери туризму. Зокрема С. Захарчук [10] зазначає, що "туристична галузь — це галузь, яка за порівняно невеликих затрат може дати значний прибуток, адже оборотність капіталу в цій галузі в чотири рази вища, ніж у середньому в інших галузях світового господарства, при цьому витрати на створення одного робочого місця в інфраструктурі туризму в 20 разів менші, ніж у промисловості".

Погоджуючись із В. Гуменюком, Я. Григор'євою та іншими вченими, вважаємо, що фінансове забезпечення суб'єктів господарювання сфери туризму слід розглядати як систему створення сприятливого середовища, щодо формування, розподілу та залучення фінансових ресурсів для розвитку туризму.

При дослідженні фінансового забезпечення підприємств сфери туризму, на наш погляд, необхідно дотримуватись системного підходу, оскільки він забезпечує комплексне вивчення фінансового забезпечення, як одного цілого з представленням механізму його функціонування.

З огляду на зазначене вважаємо, що при дослідженні сутності поняття "фінансове забезпечення підприємств сфери туризму" із використанням системного підходу слід зважати на такі особливості:

— сфера туризму потребує фінансування у суміжній сфері діяльності (готельне та ресторанне господарство, різні види транспорту та його інфраструктуру, заклади розваг, народні промисли та ін.);

— здійснюється соціальний ефект: модернізована інфраструктура використовується не лише туристами, а й місцевим населенням;

— наявність "мультиплікаційного ефекту", що передбачає збільшення сумарного ефекту від вкладення інвестицій на регіональному (державному) рівні;

— туристичні фірми, з одного боку, здійснюють виробництво туристичного продукту, з іншого — здійснюють комерційну діяльність пов'язану з реалізацією туристичного продукту та окремих послуг туризму;

— за умов високої оборотності капіталу в сфері туризму при невеликих витратах забезпечується високий прибуток, за рахунок якого зростають платежі до бюджету;

— сфера туризму є одна з найбільш мобільних сфер підприємницької активності, чим приваблює значну кількість підприємців з невеликим стартовим капіталом. Термін окупності інвестиційних проектів в сфері туризму складають 2—4 роки;

— фінансове забезпечення сфери туризму не може відбуватися без розроблених та затверджених державних або місцевих програм розвитку туризму;

— залучення нових технологій у сферу туризму не впливає на органічну будову капіталу. Туристична сфера значно легше переживає кризові явища в економіці;

— для сфери туризму притаманні особлива схема кругообігу оборотних коштів. Це обумовлено тим, що об'єктом

діяльності є людина (турист), попит якої залежить від її смаків та інтересів, а також тим, що всі процеси (виробництво, реалізація та організація) споживання турпродукту об'єднані в єдиний виробничо-обслуговуючий процес;

— структура та склад фінансових ресурсів, а також джерела формування обумовлено особливістю потоку грошових коштів та заборгованістю між суб'єктами туристичного ринку. Це обґрунтовується тим, що існує значний період часу між продажем послуг та їх споживанням;

— складність чіткого визначення кількісного ефекту від покращення привабливості туристичного об'єкта після вкладення в нього інвестицій;

— туристичні об'єкти, в переважній більшості створені природою чи попередніми поколіннями і потребують бережливого ставлення.

Стратегічною метою фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму є забезпечення його прогресивного розвитку шляхом підтримки стійкості та збалансованості, а також підвищення конкурентоспроможності. Відтак, стратегічними пріоритетами фінансового забезпечення в контексті нашого дослідження є:

1) розвиток конкурентного ринку туристичних послуг шляхом модернізації та розбудови інфраструктури;

2) розвиток і вдосконалення інноваційних стратегій інвестиційної діяльності з використанням національного туристичного потенціалу;

3) забезпечення високого рівня фінансової самодостатності кожного суб'єкта інвестиційної діяльності в сфері туризму;

4) розвиток інфраструктури сфери туризму (готельне господарство, рекреаційно-курортне господарство та туристичні зони, транспортна інфраструктура туризму, об'єкти туристичного призначення, екскурсійна діяльність, підтримка маркетингової діяльності та інформаційного забезпечення сфери туризму);

5) удосконалення системи страхування інвестиційних проектів у сфері туризму.

Таким чином, дослідивши сутність та проаналізувавши різні точки зору щодо визначення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму, пропонуємо розглядати його як:

— систему фінансування, яка полягає у формуванні фінансових ресурсів достатніх для здійснення ефективної інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму;

— оптимальне поєднання різних елементів фінансового забезпечення суб'єктів інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму;

— ефективне використання фінансових ресурсів за напрямками розвитку інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму;

— збільшення можливостей застосування інноваційних фінансових інструментів забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму за рахунок розширення їх кількості та якості.

Синтезуючи всі вищезазначені погляди різних авторів, їх переваги та недоліки, специфіку сфери туризму, можна сформулювати найбільш повне його визначення: фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму — це система фінансових відносин, що включає процес пошуку, залучення, формування та ефективного використання фінансових ре-

сурсів спрямованих на здійснення інвестиційної діяльності з метою зростання капітальних активів, збільшення робочих місць, розширення обігу коштів, для відтворення та розвитку сфери туризму.

Структуру фінансового забезпечення інвестиційної діяльності доцільно розглядати в контексті з'ясування змісту фінансової системи. За визначенням В. Коваленко: "фінансова система — це сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ, за допомогою яких держава формує, розподіляє і використовує централізовані і децентралізовані грошові фонди" [11, с. 43].

Подальші наші дослідження базуватимемо на визначенні окремих елементів фінансового забезпечення: методи, джерела, форми фінансування та відповідні важелі та інструменти впливу.

Розглянемо детальніше вищезазначені структурні компоненти фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму.

Аліз наукового доробку фахівців дав змогу виявити, що під фінансовими методами інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму розуміють засоби впливу фінансових відносин на інвестиційний розвиток сфери туризму. Їхня дія полягає в створенні та використанні грошових фондів.

Фінансовими методами Б. Луців та М. Рипкович, вважають: "фінансове планування і прогнозування, регулювання, ціноутворення, бюджетування, інвестування, фінансування, страхування, фінансово-кредитне стимулювання, кредитування та фінансовий контроль" [12, с. 23]. Це формулювання є вдалим за визначенням складових методів даного забезпечення підприємств сфери туризму.

Іншою складовою фінансового забезпечення є форми фінансування. Дослідивши наукові пропозиції значного числа науковців, вважаємо за доцільне виділити наступні форми фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму: державне фінансування, корпоративне фінансування, змішане та фінансування фінансово — кредитними установами. Суть державного фінансування інвестиційної діяльності полягає у виділенні суб'єкту сфери туризму на безповоротній та безоплатній основі грошових коштів на втілення конкретного інвестиційного проекту та ведення інвестиційної діяльності, яка спрямована на розвиток сфери туризму. До корпоративного фінансування відносять: венчурне фінансування, франчайзингові системи, лізинг, кредитні кооперативи тощо. У економічно розвинених країнах спостерігається підвищена увага саме до корпоративного фінансового забезпечення, в той час як державне фінансування має першочергове значення на початковій стадії реалізації інвестпроекту. Фінансування фінансово-кредитними установами на сьогоднішній день є однією з основних форм фінансового забезпечення інвестиційної діяльності. Змішана форма фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму передбачає одночасне використання різних форм фінансового забезпечення.

Фінансові важелі інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму, називають найефективнішою складовою фінансового забезпечення. Згідно з позицією В. Венгера [13, с. 58—59], вони виступають засобами або прийомами дії фінансових методів.

Проаналізувавши наукові підходи до визначення фінансових важелів, вважаємо, що вони працюють через систему фінансових інструментів. "Діють не важелі, а інструменти, важелі приводять їх у дію" [14, с. 26]. Можемо запропонувати наступну класифікацію важелів фінансового механізму інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму: фінансово-кредитні важелі спрямовані на створення сприятливого кредитного середовища для розвитку підприємницької діяльності у сфері туризму, які у свою чергу включають бюджетні, фіскальні та важелі фінансового ринку і передбачають оптимізацію кількості податків для підприємств сфери туризму, надання податкових пільг під конкретні проекти, які спрямовані на вирішення регіональних і соціальних проблем, інвестування у сферу туризму; адміністративно-правові та організаційні важелі, що поділяються на нормативно-правові, організаційні та структурні — це важелі управління ринковою моделлю з елементами державного регулювання розвитку та активізації сфери туризму на загальнодержавному та регіональному рівнях; важелі загальної організації та правової регламентації сфери туризму; важелі спрямовані на оптимізацію внутрішніх пропорцій сфери туризму, полягають в активному сприянні держави економічному зростанню та його динамізації відповідно до вимог сукупного попиту.

Крім того, фінансове забезпечення є джерелом фінансових ресурсів не лише для економіки держави, але і для суб'єктів господарювання у т.ч., які здійснюють діяльність у сфері туризму. У цьому контексті простежимо взаємозв'язок між фінансовими ресурсами і фінансовим забезпеченням, за якого перші стають складовою частиною фінансового забезпечення, тобто базою його утворення.

Економічний зміст фінансових ресурсів підприємств сфери туризму не відрізняється від загальновідомих визначень фінансових ресурсів. Виокремлення фінансових ресурсів, спрямованих на інвестиційну діяльність підприємств сфери туризму здійснюється за напрямом їх використання (розширення та розвиток підприємства, освоєння нових сегментів ринку і виробництво туристичних товарів та послуг, впровадження інформаційних технологій, придбання фінансових і нематеріальних активів).

Найбільш змістовним є визначення джерел фінансування туристичної діяльності у Законі України "Про туризм": власні фінансові ресурси суб'єктів туристичної діяльності; грошові внески громадян і юридичних осіб; позикові фінансові кошти (облігаційні позики, банківські і бюджетні кредити); безвідплатні і благодійні внески, пожертви підприємств, установ, організацій і громадян; позабюджетні фонди; засоби фонду розвитку України, який формується за рахунок відрахувань суб'єктів підприємництва незалежно від форм власності; іноземні інвестиції; надходження від туристичних лотерей; інші джерела, не заборонені законодавством України [15].

Зазначимо, що нестача обсягів фінансування та обмеженість основних джерел фінансових ресурсів створює труднощі для здійснення інвестиційної діяльності підприємствами сфери туризму. Отже, фінансове забезпечення є найважливішою передумовою розвитку конкурентного ринку туристичних послуг шляхом модернізації та розбудови інфраструктури на макрорівні, та ефективної реалізації інвестиційних проектів для роз-

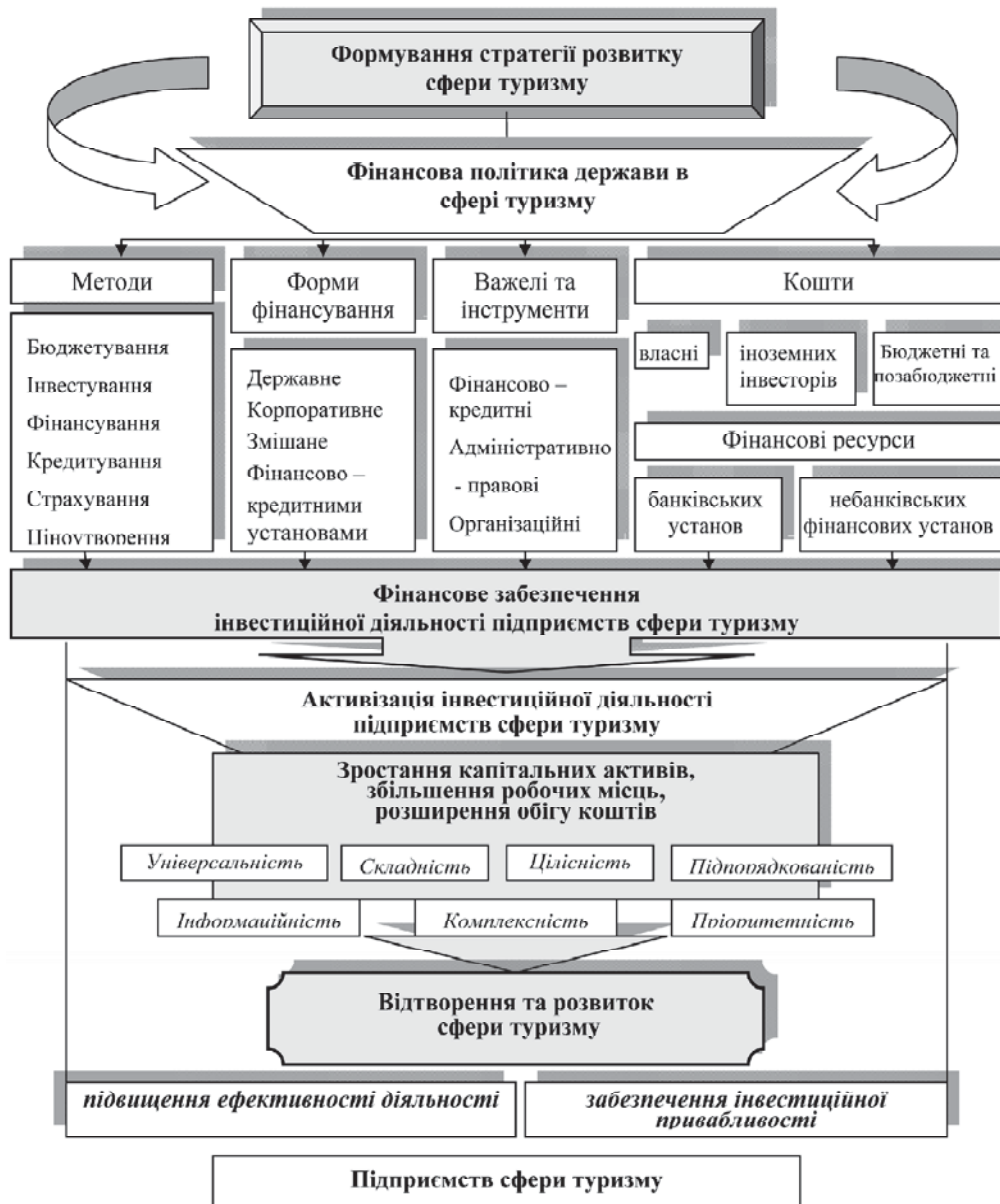

Рис. 1. Формування системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму

Джерело: складено автором самостійно.

ширення та розвитку підприємства, освоєння нових сегментів ринку і виробництво туристичних товарів та послуг, впровадження інформаційних технологій, придбання фінансових і нематеріальних активів на мікрорівні.

Результати проведеного нами дослідження надали можливість запропонувати структурну схему системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму (рис. 1).

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму дає змогу констатувати, що інвестиційний процес у сфері туризму тісно пов'язаний із фінансовим середовищем.

На нашу думку, стратегічною метою фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму є забезпечення його прогресивного розвитку достатніми фінансовими ресурсами, шляхом підтримки стійкості та збалансованості, а також підвищення конкурентоспроможності.

Процес формування системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму, полягає у комплексному забезпеченні достатнім обсягом фінансових ресурсів у процесі відтворення та розвитку сфери туризму на основі використання державних та приватних джерел фінансування, прямого фінансування і методів опосередкованого стимулювання, з метою зростання капітальних активів, збільшення робочих місць та розширення обігу коштів (або підвищення ефективності та інвестиційної привабливості підприємств сфери туризму).

Література:

1. Колосок В.М. Формування фінансового забезпечення стратегічного управління великих промислових підприємств / В.М. Колосок, К.М. Дроботіна // Вісн. Приазов. держ. техн. ун-ту. Серія: Економічні науки. — Маріуполь, 2012. — № 1. — С. 5—11.
2. Колодізев О.М. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку національної економіки: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08 / Колодізев О.М.; Харків. нац. екон. ун-т. — Харків, 2010. — 556 с.
3. Тивончук С.В. Особливості фінансового забезпечення сільського господарства у Франції і Україні / С.В. Тивончук, Я.О. Тивончук // Вісн. Сум. нац. аграр. ун-ту. Фінанси і кредит. — 2013. — № 1. — С. 61—69.
4. Юркевич О.М. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в економіці України: дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01 / Юркевич О.М.; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ, 2006. — 231 арк.
5. Забаштанський М.М. Фінансове забезпечення комунальної сфери: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Забаштанський Максим Миколайович; Черніг. держ. ін-т економіки і упр. — Чернігів, 2009. — 252 арк.
6. Куцик О.І. Системний підхід до формування фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва / О. І. Куцик // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. пр. / Нац. лісотехн. ун-т України. — 2013. — Вип. 23.2. — С. 272—277.
7. Параска І.П. Чинники управління фінансовим забезпеченням господарської діяльності промислових підприємств / І.П. Параска // Вісн. Хмельниц. нац. ун-ту. — 2012. — № 3, т. 3. — С. 129—131.
8. Охріменко А.Г. Фінансові аспекти функціонування туристичної галузі / А.Г. Охріменко // Зб. наук. пр. Нац. ун-ту держ. податк. служби України. — 2011. — № 1. — С. 394—403.
9. Кравчук І.В. Застосування ефективних антикризових заходів в управлінні фінансовими ресурсами на туристичних підприємствах України / І.В. Кравчук // Вісн. Хмельниц. нац. ун-ту. — 2009. — № 5, т. 2. — С. 166—169.
10. Захарчук С. Фінансово-економічні проблеми функціонування туристичної галузі [Електронний ресурс] / С. Захарчук // Економіка. Управління. Інвестиції: електр. наук.-фахове вид. — Електрон. дані. — 2010. — № 1. — Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/zaharchuk.htm. — Назва з екрана.
11. Коваленко В.В. Реформування та стратегічний розвиток фінансової системи України / В.В. Коваленко // Scientific J. "ScienceRise". — 2015. — №2/3. — С. 43—46.
12. Луців Б. Теоретичні аспекти фінансово-кредитного механізму розвитку туристично-рекреаційної сфери / Б. Луців, М. Рипкович // Вісн. Терноп. нац. екон. ун-ту. — 2013. — № 2. — С. 17—26.
13. Венгер В.В. Фінанси: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.В. Венгер. — Київ: Центр учб. л-ри, 2009. — 427 с.
14. Львовочкін С.В. Фінансовий механізм макроекономічного регулювання / С.В. Львовочкін // Фінанси України. — 2000. — № 12. — С. 25—33.
15. Про туризм: закон України від 15.09.1995 р., № 324/95-ВР [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіц. веб-портал. — Електрон. дані. — 1995. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>

References:

1. Kolosok, V.M. Drobotina, K.N. (2012), "Formation of financial support for the strategic management of large industrial enterprises", Bulletin of the PSTU, vol. 23, pp. 5—11.
2. Kolodizyev, A.M. (2010), "Financial support of innovative development of national economy", Dr. Sc. Sciences, Eng. Acad. bank. business Nat. Bank of Ukraine, Sumy, Ukraine.
3. Tyvonchuk, C.W. (2013), "Features provide financial agriculture in France and Ukraine", Bulletin of Sumy National Agrarian University, vol. 1, pp. 61—69. [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsnu_2013_1_14
4. Yurkevych, O.M. (2006), "Financial support innovation in the economy of Ukraine", Ph.D. Econom. Sciences, Thesis, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
5. Zabashhtansky, M.M. (2009), "Financial support utilities sector", Ph.D. Econ. Sciences, Thesis, National University of the State Tax Services of Ukraine, Irpen, Ukraine.
6. Kutsik, O.I. (2013), "Systematic approach to the formation of financial support for small businesses", Scientific Journal NLTU Ukraine, vol. 23.2, pp. 272—277
7. Paraska, I. (2012), "Factors for the financial support of economic activities of industrial enterprises", Bulletin of the KhNU, vol. 3, pp. 5—11
8. Okhrimenko, A.G. (2011), "Financial aspects of tourism industry functioning", Proceedings of the National University of the State Tax Service of Ukraine, vol. 1, pp. 394—403.
9. Kravchuk, I. (2009), "The use of effective anti-crisis measures in the management of financial resources for tourism enterprises Ukraine", Bulletin of the KhNU, vol. 5, T. 2, pp. 166—169
10. Zaharchuk, C.C. (2010), "Financial ekonomichni problems of tourism industry in Ukraine", Economics. Management. Innovation., [Online], vol. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_1_9
11. Kovalenko, V. (2015), "The reform and strategic development of the financial system of Ukraine", ScienceRise, [Online], vol. 2 (3), available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/texc_2015_2\(3\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/texc_2015_2(3)_8)
12. Lutsiv, B. (2013), "Theoretical aspects of financial and credit mechanism of tourism and recreation", Bulletin of Ternopil National Economic University., [Online], vol. 2., available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2013_2_4
13. Wenger, V. (2009), Financy: navchalnyy posibnyk [Finances: teach. ref.], Tsentri uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
14. Liovochkin, S. (2000), "Financial mechanism of macroeconomic regulation", Finance of Ukraine, vol. 12, pp. 25—33.
15. The Verkhovna Rada of Ukraine (1995), Law of Ukraine "On tourism", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80> (Accessed 15 September 1995).

Стаття надійшла до редакції 01.08.2016 р.